

بخش گزارشها و پایان نامه ها

بسمه تعالی

خلاصه تحقیقات مطروح درکنگره مؤسسه بین المللی حقوق به زبان فرانسه (۱۳ تا ۱۵ مهرماه ۱۳۷۱، مون رآل کانادا) در مورد «حمایت حقوقی- قضایی واجتماعی اطفال و نوجوانان»

مطالعه تطبیقی تدابیر حقوقی-قضایی و اجتماعی متخذه در مورد
بزهکاری اطفال و نوجوانان در کشورهای مختلف، یکی از موضوعات مطروح
در بیست و دومین کنگره مؤسسه بین المللی نشر حقوق به زبان فرانسه در
مون رآل کانادا از ۵ تا ۹ اکتبر ۱۹۹۲ بوده است که خلاصه ای از تحقیقاتی ارائه
شده در این مورد به شرح زیر می باشد:

بخش اول: غیر قضایی ساختن بزهکاری نوجوانان ، توجیه و محدودیتهای آن

مهمترین مسائل مطروح، بررسی گرایش کنونی اقدامات علیه بزهکاری
نوجوانان، موقعیت قربانی بزهکاری اطفال در جریان دادرسی، تشکیلات و
همکاری ادارات اجتماعی مربوط به پیشگیری از بزهکاری نوجوانان، کمک به
تربیت مجدد و بازگرداندن اطفال بزهکار و یاری دادن آنها بوده است.

الف- گرایش علس العمل اجتماعی علیه بزهکاری نوجوانان:
تحول قانونگذاریها در مورد بزهکاری اطفال و نوجوانان در جهت الغاء کیفر و
قبول رژیم تدابیر تربیتی و درمانی و مراقبتی است. فرض عدم مسئولیت
مطلق تاسن معینی (در اغلب کشورها تا ۱۲ سال) مستلزم انجام مراقبت و
کمک نسبت به طفل است. فرض عدم مسئولیت نسبی (معمولاً ۱۲ و ۱۵ تا ۱۸
سال) موجب قبول تدابیر تأمینی، درمانی، تربیتی در مورد نوجوانان و
توسل به کیفر در موارد استثنایی است.

طفل بزهکار، موضوع يك درمان واقعی است و این درمان باید دائماً با

بیماری وی متحول و هماهنگ شود. باکسب نتیجه رضایت بخش آثار قضایی رفتار مجرمانه رفع می گردد.

در کانادا، قانون دوّم آوریل ۱۹۸۴ در مورد بزهاکاران نوجوان اصل مسئولیت آنان را می پذیرد. نهایت آنکه عکس العمل باید تأمینی، درمانی و برای پیشگیری از ارتکاب جرم در آینده باشد، نه بر مبنای قبول اراده آزاد مرتکب در لحظه ارتکاب جرم که موجب اعمال کیفی می گردد.

به علاوه به موجب قانون مزبور، قاضی صالح برای رسیدگی به جرائم می تواند طفل را تحت نظر قرار داده و صراحتاً معین نماید که در محیط بسته یا در محیط آزاد نگهداری شود. از آغاز ۱۴ سالگی، صغیر ممکن است به دانشگاه ویژه افراد بالغ، بدون کاهش از میزان مسئولیت وی اعزام شود. در امریکا نیز وضع تقریباً بر همین منوال است، زیرا پسر ۱۶ ساله ای را اعدام نموده اند.^۱

ب- مشکل قربانی و موقعیت وی در طول دادرسی: مجنی- علیه به عنوان مدعی خصوصی می تواند طرف نموی باشد. الزام نوجوانان به جبران خسارت موجب توجه به مسئولیت پذیری و برگشت آنان به جامعه مردمی آزاد، برابر و مسئول می گردد.

رسیدگی غیر قضایی بوده و توافقی که بین مسبب واقعه و زیان دیده می شود، توسط يك مقام اداری-اجتماعی (غیر قاضی) انجام می شود. حقوق فرانسه براساس نیاز اطفال و نوجوانان به اعانت و قیمومت و سرپرستی این امر را تجربه نموده است.

ج- تشکیلات، عملکرد و همکاری ادارات اجتماعی در خدمت به امر بزهاکاری اطفال: مصادیق تدابیر اجتماعی که با همکاری ادارات و سازماندهی امور اجتماعی به مورد اجرا گذارده می شوند، عبارتند از: تدابیر تحصیلی، پزشکی، تربیتی، شغلی که گاهی به صورت جمعی و گاهی به صورت

۱. استاد ژرژ لواسور، گزارشگر کل، صفحه ۴ گزارش. همچنین گزارش ملی کانادا

فردی توسط ادارات عمومی یا مؤسسات خصوصی مذهبی و غیر مذهبی یا به وسیله مجامع غیر انتفاعی ملی و بین المللی به مورد اجرا گذارده می شوند.

بخش دوم: تضمینات قضایی، حقوق و آزادیهای نوجوانان بزهکار

الف- وجود دادرسی جزایی یا قضایی خاص برای نوجوانان، مستقل از رژیم جزایی یا قضایی افراد بالغ: اغلب کشورهای جهان، ضمن قبول صغر به عنوان عامل رفع مسئولیت کیفری، رژیم جزایی یا قضایی خاصی را برای صغار به مورد اجرا می گذارند.

۱) دوره عدم مسئولیت مطلق- این دوره بر اساس کیفیت قابلیت درک و فهم طفل و یا بر مبنای قوه تمیز وی استوار است. بدین ترتیب سن آغاز مسئولیت جزایی از ۷ سال (لبنان، تونس، کینه)، ۱۰ سال (کامرون ساحل عاج)، ۱۲ سال (فدراسیون کانادایی)، و اغلب ۱۳ سال (بنن، بروندي، نیجریه، توگو، سنگال)، تا ۱۴ سال (کبک، ایل موریس، رواندا، بلغارستان، رومانی) است. در ایران آغاز مسئولیت کیفری در دختران ۹ سال و در پسران ۱۵ سال قمری است. بنابراین قبل از سنین مزبور عدم مسئولیت مطلق اطفال بزهکار مطرح است.

۲) دوره دوم، مرحله ای است که از پایان مرحله عدم مسئولیت مطلق شروع می شود و به طور کلی در بیشتر کشورها ۱۲ یا ۱۳ سال است. در این مرحله جوان بزهکار، در معرض فقط اقدامات تأمینی و گاهی استثنائاً اعمال کیفرهای مخففه است (ساحل عاج، کینه، گابون، کومور، رومانی)، ولی در لوکزامبورگ دوره مزبور در تمام دوران صغر جزایی (تا ۱۸ سال) ادامه دارد.

۳) در مرحله سوم که در بعضی از کشورها برای افراد بالای ۱۶ سال پذیرفته شده است، رژیم کیفری قابل اجرا همان رژیم کیفرهای خفیف است. لکن قاضی با توجه به مقتضیات، اختیار دارد معاذیرقانونی تخفیف کیفر برای صغار را منتفی و ضوابط عمومی مجازاتها را اعمال نماید و لذا در بعضی

از کشورها از جمله گابون حتی در مورد مجازات اعدام نیز تخفیف را نمی پذیرند.

ب- وجود دانشگاه‌های ویژه، کیفیت تشکیل و انتخاب اعضای آنها: بعضی از کشورها دارای قاضی و دادگاه ویژه اطفال می باشند، مانند قاضی و دادگاه مربوط به دوره نوجوانی در لوکزامبورگ، دادگاه ویژه جوانان بزهارک (ایل موریس) و دادگاه ویژه جوانان کانادا. در «توکو» فقط یک دادگاه ویژه در «لومه» وجود دارد. در سایر شهرها، دانشگاه‌های حقوق عمومی، امور حقوق جزای صغار را نیز به مورد اجرا می گذارند. در کانادا و «ایل موریس» قاضی با توجه به گزارش مددکاران اجتماعی و نماینده مرکز حمایت اطفال مبادرت به صدور حکم می کند. در مصر یکی از اعضای محکمه جنائی باید از میان زنانی باشد که به امور اطفال علاقه دارند.

ج- کیفیت مجازات یا تصمیمات قضایی خاص نسبت به بزهارکان نوجوان: در دوره عدم مسئولیت مطلق، تدابیر تربیتی اعمال می شود. در دوره دوم یعنی تا ۱۲ سال، اعمال اقدامات تأمینی اصل و اعمال کیفر استثنایی است. در دوره سوم، اعمال کیفر قاعده است و گاهی صغر به عنوان عامل رافع مسئولیت کیفری منتفی می گردد.

قانون جدید لوکزامبورگ (۱۹۹۲) اعمال هر نوع کیفری را نسبت به نوجوانان رد می کند. مع هذا وقتی تدابیر تربیتی غیر موثر باشد، اطفال بیش از ۱۶ سال را قابل معرفی به مراجع قضایی عادی برای رسیدگی و صدور حکم می داند. انواع تصمیمات مراجع قضایی مزبور به شرح زیر است:

توبیخ، سرزنش و اخذ تضمین حسن رفتار از نوجوانان؛ سپردن نوجوان به اولیاء، فامیل یا شخص نیکوکار؛ سپردن نوجوان به مراکز تربیتی، حرفه ای یا تحصیلی؛ تحویل نوجوان به یک مرکز پزشکی-آموزشی یا پزشکی؛ تحویل نوجوان به یک مؤسسه تربیتی (آموزشی-مراقبتی، آموزشی-تربیتی)؛ حقوق ایران اطفال پسر کمتر از ۱۵ سال قمری و اطفال دختر کمتر از ۹ سال قمری در صورت ارتکاب جرم از مسئولیت کیفری مبری هستند و تربیت

آنان با نظر دادگاه به عهده سرپرست اطفال و عندالاقضاء کانون اصلاح و تربیت اطفال می باشد.^۲

دکتر ایرج گلدوزیان

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

۲. در مورد حقوق نوجوانان در استفاده از حضور وکیل و هزینه آن و همچنین جبران خسارت ناشی از رفتار اطفال به گزارش تقدیمی به معاونت پژوهشی دانشگاه تهران و وزارت فرهنگ و آموزش عالی مراجعه شود.